

Székely nő és vendéglátás.

(Szemelvények Orbán Balázs: „A Székelyföld leírása” c. művéből.)

Orbán Balázs „A Székelyföld leírása” c. művéből olvasok fel néhány részletet, melyekből a székely nő alakja tűnik elénk. Ezekben a szemelvényekben megismerkedünk azzal a szeretettel, amellyel Orbán Balázs a székelységet szívébe zárta, s melynek külső megnyilvánulásai a közvetlen leírások, az egyéni, zamatos nyelv.

A nyikómenti leányokról így ír:

„... itten, e népes völgyben, lakik fajunknak legszebbike, ott vannak a földnek talán legszebb leányai, kikre a „szép nem” kifejezés oly méltán reá illik, mert sem a válogatott árucikk gyanánt eladott georgiai szépségek, sem Olaszország ünnepeit signorái, sem Irhon bájos missimei nem mérközhetnek a te gyöngyeiddel,

szép Nyikó völgye! s valahányszor átutazom lakhelyemhez szomszédos virányaidat, mindég büszke önérzet gyullad keblemben, mert meggyőződhetem, hogy testi szépség és lelki nemes tulajdonokra nézve is kevés párja van népünknek, s ha a szobrászok és festészek ismernék e csendes völgyecske titkait, bizonyára ide jönnének Venus, Juno, Hébe és Dianáikhoz mintákat keresni és találnának akárhányat, de főként Madonna-képekhez, mert a szemérmes szerény székely leányok leginkább arra szolgáltatathatnának mintaképeket.”

Orbán Balázs az egész Székelyföldet bejárja, sok székely otthonban megfordul, s a szíveslátásról is megemlékezik:

„A vendégszeretet, az idegeneknek ellátása a székely népnek egy fő- és igen szép jellemvonása; nincsen bizonytalán Európában egy nép is, mely ezen ősi patriarchális erényt oly tisztaságban megőrizte volna, mint a székely nép, s ez talán a Székelyföldön is sehol oly eredetiségében meg nem maradt, mint a Homoród vidékén. Egy nap több falut kutatván fel, s több székely házhoz térvén be, kénytelen voltam minden szabadkozásom és ellenmondásom dacára 2 ebédet és 3 ozsonnát elkölteni; mert míg

a férfiaktól puhatolództam — addig a gazdasszony hihetetlen serénységgel ebédet rögtönzött, mint valami bűvös tündér, s szép tiszta asztalon párolgott az izletes étel, piroslott a szíves fogadtatás jelképe: a palacsinta. Hiába volt minden szabadkozás, hogy már ebédeltem, hogy képtelen vagyok többet enni, sat., nem használt semmit, ha megsérteni nem akartam a szíves háziasszonyt, ki a kínálgatásban, a kecses ajánlgatásban kifogyhatatlan volt; ennem kellett; s ekkor poharat töltve, átadá a gazdának, hogy köszöntse el, a vendégnek, hogy fogadja. És ez ünnepélyes hangon, ritka szép kifejezésekben tolmáclá őszinte érzeményeit, s áldá Istenét, hogy házukhoz vezettettem. És a fürge gazdasszony oly ingerkedőleg kínálgat, ösztönöz, hogy végre is az ember visszautasítani nem tudja, s midőn ő kifáradt, a gazdának mondja: „Ne legyen olyan tácsó (hallgatag, ügyetlen), kínálja nó!” s jószívúséggel valóban csaknem megölik az embert; pedig e nép szegény, roppant erőfeszítéssel, páratlan szorgalommal műveli keveset jövedelmező kopár földeit. De mit Isten adott, annak jobb falatait kiválasztva, magától elvonva, örömet osztja meg az utassal, házát megtisztelő vendégeivel.”

A székelységnek nemcsak tiszteletreméltó lelki tulajdonságai vannak; az élete kemény munkában telik. Ebből a munkából szívvel-lélekkel, együtt veszi ki részét a székely asszony és a székely férfi.

„A székely nők annyira életrevalók, hogy még faragni is tudnak, főleg havasos helyeken, hol kevés művelhető föld van, résztvesznek a férfiak minden terhesebb munkáiban is, ők pásztorkodnak. — „Hát nem árkádiai élet-e ez? Fúrnak, faragnak, kádat, szuszéket (nagy gabonatartó fedeles láda), zindelyt metszenek, fát hordanak, szekereskednek, szóval a férfival teljesen megosztják az élet terheit — a mellett örök vidorak, kedélyesek és szépek is lévén, megédesítik, kedvessé teszik az életet, sőt ha szükség, még hőökké is válnak a hon védelmére. Oly sok lélekemelő van a mi népéletünkben, annyi eredetiség, annyi költészet, oly patriarchális nagyság, s oly megható testvériesség, hogy örömmel telik el a honfikebel, mikor velök érintkezve oly sok nemes tulajdonaikat ismeri fel, midőn szilárd jellemmel annyi természetes észt, s oly dicső, magasztos honszerelmet fedez fel bennök. Hazafias lelkem mindég örömmel telt el, és büszkeséggel is, midőn a székely nép-

pel érintkeztem, midőn annak bizalmát megnyerve, szép tulajdonokkal párosult nemes jellemét felismerém, mikor én is, mint egyik igénytelen fia e törzsnek, büszke önérzettel mondtam: Székely vagyok!"

Zárszó.

Nekem jutott a feladat, hogy e gazdag műsorú, értéklésében híves felölelő *emlékünnepelet* bezárjam. Az ünnepély bezárását kész örömmel vállaltam, de az „emlékezés” kapuját szeretném tágabbra nyitni, a lélek széles mezéjére vezetni, hogy azok az eszmék, gondolatok, hűségés megállapítások, melyek most itt elhangzottak s melyek Orbán Balázs páratlan életmunkájában éltek s mely eszmék és gondolatoknak ő, a legnagyobb székely leghívebb és teljesebb kifejezője volt, keljenek új életre, legyenek őrtüzei, világító fényei az örök székely ideának.

Orbán Balázs példát mutatott: „rangján, módján alul mostohán élt, hogy annál többet tehessen fajáért... mindent: fajáért, — semmit: önmagáért! Mindenben mindig ez volt jelszava”. (Tompa L.) Ez volt az élete! Ez eszmék, gondolatok termékenyítsék meg lelkeinket.